

Mørket & Øen – fortællinger i det islandske landskab

Publiceret 14/05/2021 i [Kultur/Bøgeraf Rúna í Baianstovu og Jakob Brønnum](#)

Print

-
-
-

BØGER // ANMELDELSE – Den islandske krimiforfatter Ragnar Jónassons to bøger *Mørket* og *Øen* er netop kommet på dansk, fem år efter den første fik en international modtagelse, der slår det meste. Med god grund. Rúna í Baianstovu og Jakob Brønnum anmelder dem. Tredje bind udkommer til efteråret.

Begge de to bind af den islandske kriminalromanforfatter Ragnar Jónasson har den egenrådige politiefterforsker Hulda Hermansdottir i hovedrollen. Bøgerne er fortalt på den usædvanlige, og formentlig helt originale måde, at de to bind, *Mørket* og *Øen*, er de første i en trilogi, der går baglæns i tiden og derved også hovedpersonens liv.

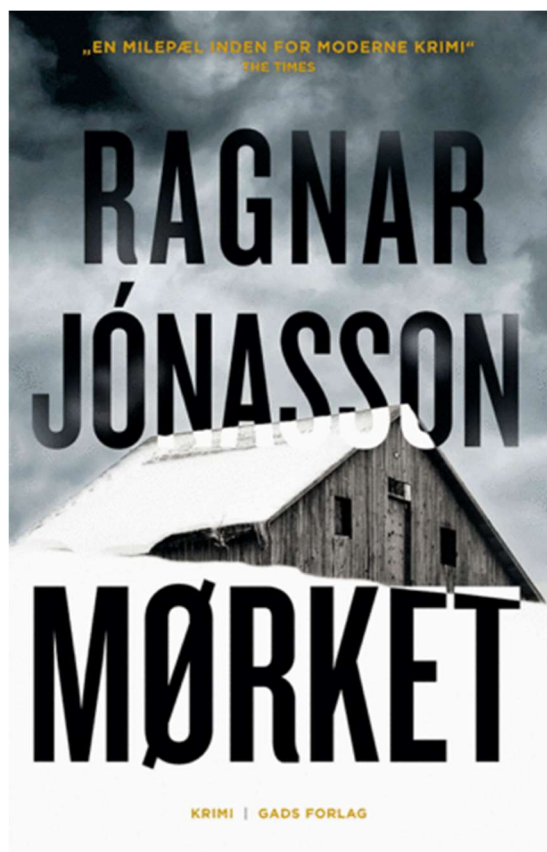
Man skal nok helt til den svært tilgængelige, franske nobelpristager fra 2014, [Patrick Modiano](#), for at finde noget lignende. Hans bøger bevæger sig meget ofte fra et punkt i nutiden ind i fortiden. Der er dog ikke noget svært tilgængeligt over Jónassons islandske krimier – tværtimod, de går lige ind.

Egenrådlig og ensom

Hulda Hermansdottir er ikke blot egenrådlig, hun er også et ensomt menneske. Hun har mistet sin kernefamilie, hun er datter af en amerikansk soldat, hun ikke har kontakt med, og moderen er gået bort. Hendes egen søgen efter sammenhæng og forståelse spejles på en måde i de forbrydelser, hun beskæftiger sig med i forbindelse med sit arbejde. Og hendes egen fortid er da heller ikke uden voldsomme hændelser.

Hvis sådan et oplæg kan holde, både plotmæssigt og fortællemæssigt, så er det rigtig godt

I *Mørket* drejer familierelationerne sig for Huldas vedkommende om forholdet til manden og datteren, der begge er døde (her læner vi os alvorligt op ad en spoileralert), samt til moderen. I *Øen* handler det om søgen efter faren og de to romaners forbrydelser har en karakter, som spejler sig i trilogiens overordnede opbygning: At gå tilbage i tiden. Det er mord, flere gange med kolde, forsømte spor, hvor mænd har kludret i det med livsødelæggende følger. Mistanker om trafficking og incest er også inde i billedet.

Hvis sådan et oplæg kan holde, både plotmæssigt og fortælle-mæssigt, så er det rigtig godt: Personer, der vokser sig større og større, desto mere man lærer dem at kende. Skæbner, der vikler sig ind i hinanden. En fortælling, der på flere planer bevæger sig tilbage i tiden samtidig med, at vi bliver grebet af spændingen. Det holder, og det er lige nøjagtig så godt. *Mørket* og *Øen* er bøger, man ikke lægger fra sig, hverken under eller efter læsningen.

Naturens genklang

Det lille samfund på Island, ofte langt fra Reykjavik, med dets natur, det særlige lys og det dybe vintermørke, danner en ramme om det hele, som også giver genklang i de to bøgers titler, *Mørket* og *Øen*. De mange beskrivelser af naturen bliver ekstra dramatiske netop her, hvor mennesker har tættere relationer til hinanden. Disse nærhedsbetingelser gør for eksempel også politiarbejdet sværere. Korruptionen på mange niveauer og i mange former bliver åbenlys.

Det er ikke helt let at sige, hvem der er god og hvem der er ond

Mørket og *Øen* er ikke så rasende gode, som de er, alene på grund af plottet og fortællingen, men også fordi de rummer fortællingen om den sociale og globale virkelighed. Bøgerne viser kvindens udsathed, bl.a. gennem kommissæren Hulda, der ikke kom videre i karrieren, fordi der altid var yngre mænd, der klatrede hurtigere og fik højere løn.

Alle de vigtige personer, både den, der myrdes, og de andre, er ofre for mænds begær, lyst, magt. Og fortællingerne viser desuden korruptionens anden side, som består i de loyaliteter og bånd, mennesker har med hinanden.

Øen

I det første bind, *Mørket*, er Hulda på vej på tidlig pension, tvunget af omstændighederne på arbejdspladsen. I det andet bind, *Øen*, optræder Hulda som antydet i en yngre skikkelse. *Øen* handler også om magt og magtmisbrug, men ikke så tydeligt genussorienteret i mænds undertrykkelse af kvinder som i den første.

Et mord bliver begået på en ung kvinde ude på øen, der bærer bogens titel. Hvad vi ved som læsere er, at før dette mord er der sket et andet mord i den samme vennekreds, men Hulda ved ikke, at en af hovedpersonernes storesøster blev dræbt 10 år tidligere.

Styrken i bøgerne er her også, at selv om det er tydeligt, hvem der er helt, og hvem der er skurk i det politimæssige arbejde og i den retslige forstand, er der menneskeligt set hele tiden flere nuancer og dybdegående perspektiver til alle sider, der viser, hvordan vi er underlagt strukturer, der former vore liv. Det er ikke helt let at sige, hvem der er god, og hvem der er ond.

Oversættelsen er mundret og læsværdig. *Mørket* og *Øen* fremstår på dansk vellykkede i deres stemningsbeskrivelser, dybt rodfæstede i den islandske natur og anskuelig og tydelig med sådan noget som, hvordan tingene ligger i forhold til hinanden.

En klippe, midt ude i havet

Et sted kommer oversættelsen dog til kort. Den første bog hedder på islandsk *Dimma*, som betyder *mørke* – ikke *Mørket* (i bestemt form), og det er samtidig navnet på Huldas datter. Ved at vælge ikke at bevare eller lede hen til den oprindelige dobbelttydige titel, formindsker man spændingsdybet i den danske oversættelse og slører den helt usædvanligt flotte plotkonstruktion.

Også i titlen på den anden bog finder vi en dobbelttydighed. *Øen*, som giver bogen sin titel, hedder på dansk Ellidaey. Et virkeligt mærkeligt ord. Her sidder oversættelsen solidt mellem to stole, eftersom ordet, der har bogstavet ø på islandsk, ikke giver mening på dansk. Enten bør man skrive det, som man udtaler det, Etlitha-ei, eller oversætte det til dets betydning Ældsteø.

Som det er nu, får man ikke noget ud af navnet: Man kan ikke google det og se, at beskrivelserne er realistiske, og man får ikke den sammenhæng, som islandske læsere har i

forhold til disse øer ved det vulkanske Vestmanna, hvor nogle af dem er opstået for relativt nylig, og nogle er meget gamle (og altså er “ældst”).

Drungi, som er romanens islandske titel, er desuden en anden form for ø end en almindelig ø. Det er en klippe med lidt græs på toppen. Det er en klippe, der står alene i havet, og som sådan er det et billede på Huldas figur i romanerne. Også ordet *ældste* i ø-navnet, der ikke er blevet oversat, har med kriminalfortællingens dybere struktur at gøre.

At der er sådanne dimensioner helt ind i titlen på bøgerne, og at forfatteren formår en tætvet personschildring, der helt tydeligt har rødder tilbage til personschildringer i den islandske fortællekunst fra middelalderen, er med til at understrege, at vi her står med *nordic noir* i sin allerbedste udførelse. Nu glæder man sig bare til det tredje bind.

Dette er Rúna í Baianstovus og Jakob Brønnums første fælles artikel

[LÆS FLERE ARTIKLER AF JAKOB BRØNNUM HER](#)

Ragnar Jónasson:
Mørket og Øen
Oversat af: Rolf Stavnem
Gads Forlag 2021

Foto: Fra forfatterens agent

- RÚNA Í BAIANSTOVU OG JAKOB BRØNNUM
- SENESTE ARTIKLER

Rúna í Baianstovu, lektor ved socionomuddannelsen på Örebro Universitet, Phil. Dr. på en afhandling om demokrati og integration og forfatter til flere videnskabelige bøger. Jakob Brønnum, forfatter til 40 bøger, bl.a. romaner og digte, og 200 artikler på POV International, hvor han også er litteraturredaktør. Hun er færøsk og han er dansk, og de er skolekammerater fra Frederiksberg og bor i dag i Örebro med en hel del børn og børnebørn